

Brengt Kooreman soelaas?

1 mei 1983

Auteur: [Luc Zajac](#)

Volume: [13](#)

Nummer: [3](#)

Pagina's: 3-17

Documenten

- [vonk_jrg13_033.pdf](#)

brengt kooreman soelaas naar aanleiding van de vorige spellingartikels in vonk en moer 1 willen we onze manier van werken voorstellen die gebaseerd is op praxis 14 2 en de theorieen van koore man deze werkwijze is zeker niet af we ontvangen dan ook graag reacties voor het spellingprogramma verwijzen we naar het leerplan spelling van het vrij onderwijs vijfde leerjaar de bedoeling van ons spellingonderricht is de kinderen die woorden juist te leren schrijven die ze in hun eigen teksten gebruiken aangevuld met woorden die ze veel moeten schrijven omdat ze tot een specifiek leervak behoren of omdat ze door volwassenen veel gebruikt worden vooraf een korte toelichting bij dit artikel eerst willen we onze kijk op motivatie communicatie en werksfeer vanuit het werk in de klas beschrijven daarna geven we onze redenen aan waarom we van de traditionele benadering van het spelonderwijs afstapten om gebruik te maken van een algoritme vervolgens trachten we een om schrijving te geven van het algoritme dat groeide uit letterstad een spellingmethode door kooreman opgesteld 3 tot slot staan we even stil bij de voordelen die deze manier van werken inhoudt pedagogische en didactische uitgangspunten pedagogische stellingname het is voor ons ondenkbaar om kinderen juist te leren schrijven als er niet voldaan wordt aan een aantal basisvoorwaarden betreffende relatie tussen leerkracht en leerlingen motivatie en werksfeer in de klas methodische middelen alleen zijn ontoereikend het is daarom van essentieel belang dat er tussen de leerkracht en de kinderen een open relatie bestaat waarin beide partijen elkaar kunnen vinden dan kunnen kinderen zeggen en tonen wat ze voelen en willen en zullen ze ook bereid zijn te vertellen hoe ze denken en werken dit geeft aan de leerkracht de mogelijkheid het kind beter te begeleiden hij kan het kind aanmoedigen positief bevestigen en inhaken op handelingen en gedachten van het kind hij is dan niet de verkoper van leerstof of technieken maar de begeleider van een kind dat op zoek is naar zijn eigen manier van denken en handelen hij betoont dan ook interesse voor alle aspecten van het kind en niet alleen voor de handelingen die het stelt in de dictees 3 motiveren van kinderen is ook geen vanzelfsprekendheid de meeste kinderen hebben een boel ellende achter de rug hoe dan ook hebben ze ervaren dat juist kunnen schrijven toch een norm is die zwaar kan doorwegen in de beoordeling van hun kunnen kennen en zijn 4 motivatie kan je verhogen door wisselende technieken aan te bieden maar ook

en vooral door je houding tegenover de kinderen en hun prestaties door hen aan te moedigen het geloof in hun eigen kunnen te versterken hen zelfvertrouwen te geven hiermee hangt de werksfeer in de klas nauw samen je kan de leerling onder druk zetten pas op als je nog een fout maakt morgen komt het uur van de waarheid wie het nu nog niet kent die je kan de kinderen ook competitief tegenover elkaar plaatsen wie heeft de meeste punten visualiseren van resultaten aan de muur al die motivatiepunten liggen buiten het kind daartegenover staat de leerkracht die helpt die toelaat dat er fouten worden gemaakt en dat ook zeer normaal vindt voor kinderen dan ontmoeten we de leerkracht die het spellingonderwijs als een zinvolle en plezierige activiteit weet aan te brengen los van alle tijds en programmadruck dan ontmoeten we ook een leerkracht die zelf gemotiveerd is om spelling te geven op die manier wordt ook de ingesteldheid van de kinderen positief verwezen hangen de resultaten van toetsen nooit aan de muur we lezen ze ook nooit luidop voor we gebruiken de punten nooit om kinderen te vergelijken maar om de prestaties van dat ene kind met hem te kunnen bespreken om hem moed te geven als het al beter gaat of om hem aan te sporen nog beter te werken didactische aanpak bij de spellinglessen werken we met de hieronder schematisch weergegeven spellingeenheid uitbreiden k h e e i n u v taakkaarten i leerstof 1 toets u r 4 toets z h woordpakket formatief summatief i remediëren e a foutenanalyse p l leergesprek indiv taakkaarten r i o n g g r l 4 we overlopen even elk item woordpakket het wordt samengesteld volgens de spellingregels of thema tisch deze reeksen bevatten elk 20 woorden en vormen het basisprogramma d w z dat alle kinderen deze woorden moeten kunnen schrijven op het einde van de week 5 toets deze omvat een woord en zinsdelen de zinnen worden samen gesteld met de woorden uit de betreffende reeks na de foutenanalyse worden de kinderen in groepen verdeeld uitbreiden de groep kinderen die zonder fouten schreef werkt indivi dueel verder door gebruik te maken van taakkaarten de opdrachten betreffen oefeningen in verband met de leerstof van het vijfde leerjaar aanhalingstekens hoofdletters koppelteken remediëren de groep kinderen die zwak is voor spelling volgt niet het uitbreidingsprogramma maar werkt verder aan de kern leerstof dat gebeurt aan de hand van individuele schriftelijke oefeningen maar ook door te werken onder leiding van de leerkracht die dicteert en de aandacht vestigt op de moeilijke punten 6 keuzeprogramma kinderen die een opgegeven of vrij gekozen taak afwerkten kunnen zich bezighouden met een keuzeprogramma het betreft hier taken die zeer speels zijn en zich ook buiten het spellingdomein situeren bv kruiswoordraadsels rijmspelletjes letterspelletjes herhaling elke week is er naast het dicteren van de 20 woorden ook een zinsdelen dat woorden bevat van de voorbije weken bovendien wordt om de zes weken een herhalingsweek ingelast de kinderen oefenen die week de woorden aan de hand van opgaven een andere vorm van herhaling vindt plaats doordat sommige woorden twee maal in de lijsten voorkomen het betreft woorden die meer dan 66n spellingmoeilijkheid vertonen 5 algemene werkwijze om niet alles tot geheugenwerk te herleiden en om de kinderen een structuur te kunnen aanbieden maken we gebruik van a een multisensorische aanpak 7 b een algoritme i v m de schrijfwijze van de open en gesloten lettergrepen en de verdubbeling van de medeklinkers a multisensorische aanpak niet

alle kinderen leren op dezelfde manier zo zal het ene kind gemakkelijker leren als het over de leerstof kan praten met een vriend en zal een ander kind de stof beter beheersen als het alles heeft kunnen naschrijven vester 1976 onderscheidt een aantal leertypen waarvan de voornaamste zijn 8 het visuele type leert het best door de woorden te lezen zien het auditieve type de beste inprenting gebeurt door te luisteren het verbale type moet de woorden uitspreken om ze het best te leren het gesprekstype kan best met iemand anders over de stof praten via leergesprekken klassikaal en individueel bepraten we met de kinderen hoe ze kunnen leren hoe ze betere resultaten kunnen behalen of hoe ze nog anders te werk kunnen gaan we proberen daarbij geen enkele manier te benadrukken of op te dringen in de individuele gesprekken trachten we met ieder kind apart te komen tot een persoonlijke manier van leren in een volgend klassikaal leergesprek kan dan elk kind zijn eigen manier van werken beter verwoorden zo horen de kinderen van elkaar dat ieder zo zijn eigen methoden heeft en dat ze helemaal geen uitzondering zijn omdat ze bv elk woord hardop moeten zeggen om het juist te kunnen spellen tijdens de oefenmomenten in de klas kunnen de kinderen samen overleggen hoe ze zullen oefenen we dringen er op aan dat ze er zoveel mogelijk manieren bij betrekken vooraf worden verschillende werkwijzen voorgesteld om te vermijden dat de kinderen steeds op hetzelfde terug vallen verhoging van de motivatie in de loop van het jaar worden er telkens nieuwe oefenvormen aan toegevoegd wat de belangstelling gaande houdt of terug op gang brengt 6 b een algoritme waarom stapten we van de traditionele aanpak van het spelonderwijs af om gebruik te maken van een algoritme herhaaldelijk stelden we vast dat collega's een manier van werken voorstellen waarbij kinderen de juiste oplossing moeten kennen alvorens ze die oplossing kunnen gaan zoeken een kort voorbeeld we schrijven kippen met 2 p s omdat kip pen in het eerste deel een gesloten lettergreep heeft naar ons gevoel kan je maar van een gesloten lettergreep spreken op het moment dat je weet dat er 2 p s in voorkomen een lettergreep is een groep letters in een geschreven vorm dus visueel waarneembaar het kind krijgt de woorden die het moet opschrijven slechts auditief aangeboden en kan zich daarom niet baseren op de gesloten lettergreep omdat het die niet ziet een tweede reden die ons deed aftappen van de klassieke benaderingswijze is de zgn schrijfwijze volgens analogie de kinderen kennen en herkennen de kenmerken van het type woord onvoldoende om een voor hen onbekend woord aan een bestaande reeks te kunnen toevoegen een voorbeeld we schrijven petten met 2 t s naar analogie met het type woord mussen met dubbele s hier gaat men uit van criteria die het kind niet kan toepassen hoe werken wij vooreerst leren we de kinderen dat de enige informatiebron bij het schrijven het gesproken woord is ofwel horen ze een ander het woord uitspreken bv bij dictiee ofwel horen ze het woord tegen zichzelf uitspreken bv bij het schrijven van teksten dat laatste kan men innerlijk spreken noemen daarna bieden we ze een algoritme aan dat na het doorlopen ervan de juiste schrijfwijze oplevert voor de spelling van open en gesloten lettergrepen en verdubbeling van de medeklinkers dit algoritme bevat een reeks technieken in vast verband met richtlijnen voor de te volgen weg met deze technieken maken de leerlingen systematisch kennis en deze worden op hun beurt sterk inge oefend hoe dit algoritme er

heel concreet uitziet beschrijven we in wat volgt eerst geven we in het kort de letterstad methode van kooreman weer en daarna stellen we onze werkwijze voor die daarop gebaseerd is hoe werkt de letterstad methode de letterstad methode 9 bestaat uit een lees en een spellingmethode de leesmethode laten we hier buiten beschouwing de spellingmethode bestaat uit twee delen a het spellen van klankzuivere woorden b het spellen van niet klankzuivere maar wel volgens een regel te spellen woorden 10 7 a het spellen van klankzuivere woorden klankzuivere woorden zijn woorden die men schrijft zoals ze uitgesproken worden of die men uitsprekt leest zoals ze geschreven zijn bv bel spreekt men uit als bel het woord hak schrijft men hak 11 voor een klank staat steeds dezelfde lettergroep grafeem voor dezelfde lettergroep staat steeds dezelfde klank de term klankzuivere woorden wordt ruim opgevat d w z dat ook woorden met de klank letter groepen ng nk uw aai ooi oei eeuw ieuw als klankzuiver worden beschouwd ook grensgevallen zoals f en v s en z en r na ee oo of eu worden klankzuiver genoemd elb a y d 0 n0 ink uw oa aa f oet de rwrs u ireth i nst ouw ouw row tm noot do t ii 1 rw eeuw rouw vt vs alp pis t kaiser w wn a1 het gaat hier om eenlettergrepige woorden door kooreman hakwoorden genoemd het juist schrijven ervan gebeurt door het verletteren van de klanken aan elke klank wordt een letter gekoppeld volgens het analyse en syntheseproces het gesproken woord wordt door auditieve analyse ontbonden in klanken die aan een letter visueel teken verbonden worden waarna een visuele synthese plaatsvindt en het geschreven woord tot stand komt b v gesproken woord bel auditieve analyse de klanken b e l verletteren de klanken komen overeen met de letters b e l visuele synthese bel b het spellen van niet klankzuivere maar wel volgens een regel te spellen woorden bij niet klankzuivere woorden kan een klank op verschillende manieren worden weergegeven bv de letters 0 00 en eau zo rook cadeau staan voor een klank oo vooraleer uiteen te zetten hoe deze woorden worden aangepakt een korte verklaring van de terminologie in de letterstad 8 woorden i v m technieken die de kinderen moeten beheersen klankvoet een woord kan in klankgroepen verdeeld worden zb n groep noemt men klankvoet of syllabe je zou kunnen zeggen dat het een auditieve lettergreep is bv wippen wi pen 2 klankvoeten laa 1 klankvoet er zijn gewone en stomme klankvoeten bv regenen ree ge nen gewoon stom stom opdracht ga na hoe de volgende woorden verdeeld moeten worden in gewone en stomme klankvoeten 1 verdelen 6 bemoedigen 2 bemoederen 7 redetwisten 3 gelukkig 8 opvrolijken 4 vernederen 9 zegevieren s bedelaar 10 hottentotten klankteen is de laatste klank van een klankvoet bv boeren boe ren van de eerste klankvoet is oe de klank teen de klankteen van de tweede klankvoet is stom woorden i v m het categoriseren van klanken lange klanken hebben twee dezelfde tekens aa ee oo uu korte klanken hebben maar een teken a e i o u tweetekensklanken hebben twee verschillende tekens ij ei au ou ui oe eu ng ch nk de n en k die futen op een bank en niemand mag ertussen het is een tweetekentank drietekenklanken aai ooi oei auw ouw viertekenklanken eeuw ieuw medeklinkers hebben een teken maar zijn geen korte klank b d t k l m p 17 in totaal 9 woorden i v m handelingen die moeten worden gesteld hoormannetje hij vertegenwoordigt de hoofregel van de spelling het woord de klank opschrijven zoals je het hem hoort bv v oo r schrijf je als voor letterdief hij is de baas als de

klankteen een lange klank is hij steelt dan een teken van die klank bv buu ren hij steelt een teken van de klankteen uu en we schrijven burendubbelzetter treedt op als een korte klank in de klankteen voorkomt hij zegt na een korte klank in de klankteen t is raar maar waar zet ik dubbele medeklinkers naast elkaar bv ki pen schrijven we als kippen stommeling hij is de baas van de klankvoeten met de onbeklemtoonde u klank bv ge loof de stommeling is de baas in de eerste klank voet breekmannetje hij kan de woorden in klankvoeten verdelen hij slaat toe na een tweeteekenklank koe le na een drie of vierteekenklank roei en tussen twee medeklinkers kas ten keren we nu terug naar het spellen van niet klankzuivere woorden hiervoor gebruikt kooreman een algoritme een oplossingschema dat tot de juiste schrijfwijze leidt 10 al de klanken wonen in de straten van een stad de lange klankstraat de kort klankstraat de medeklinker straat 4r de tweeteekenstraat de drieteekenstraat en de vierteekenstraat i in elke straat woont een baas die bepaalt hoe het woord moet geschreven worden om echter in de straten te geraken moet je over het klankvoetplein en het klankteenplein op beide pleinen moeten de kinderen een handeling uitvoeren nl het woord in klankvoeten verdelen en de klankteen bepalen liee ije ei e ui e eu e t s stap 1 klankvoetplein breekmannetje st s p ng nk uw aai ooi oei auw ouw eeuw i ieuw 41 stap 2 klankteenplein 111 1 stap 3 de straat c s1 i ink 3 1 ge stap 4 de baas rat rig ret ime een volledig overzicht van de plattegrond van letterstad de kinderen doorlopen het grondplan van de stad om het woord juist te kunnen schrijven ze moeten hierbij volgende handelingen kunnen uitvoeren stap 1 het woord in klankvoeten kunnen verdelen breekmannetje slaat toe stap 2 de klankteen kunnen bepalen stap 3 de straat kunnen aanduiden waar de klank van elke klankteen woont stap 4 de baas van die straat kunnen vinden en stap 5 de baas zijn werk laten doen letter weg mede klinker erbij schrijven zoals je het hoort een voorbeeld vader 1 vaa der 2 3 tra langeklankstraat en medeklinkerstraat 4 3 letterdief v v en hoormannetje el 5 vader 11 welke voordelen heeft het werken met zo n oplossingschema algoritme op de eerste plaats stellen we een aantal spellingmoei lijkheden minder saai voor motivatie door de spellingselementen te visualiseren zijn ze ook aanwijsbaar zo kan de leerkracht heel concreet tonen waar het kind een fout maakt het kind kan ook heel concreet zien welke stappen het moet zetten om tot de juiste oplossing te komen op die manier wordt de kinderen een structuur aangereikt het schema geeft de mogelijkheid om te reflecteren over de denkactiviteit door deze manier van werken is het zeer goed mogelijk te remediëren andere methoden geven weinig zicht op de aard van de fout met een oplossingschema is de fout aanwijsbaar bv het kind kan geen onderscheid maken tussen lange en korte klanken we gaan met deze methode uit van wat het kind hoort ook innerlijk spreken hoort hierbij en niet van wat het kind zou moeten weten na een auditieve training kunnen we er op aan dat het kind voldoende gewapend is om het algoritme binnen te stappen als een oplossingschema bovendien ondersteund is door motorische en visuele elementen zoals in de letterstad methode kan dat de bruikbaarheid alleen maar verhogen bv de stad kan op de speelplaats getekend worden en de kinderen kunnen ze doorlopen bij het verdelen in klankvoeten springen ze de verschillende delen de voordelen van de letterstad methode speels en levendig d m v rijmpjes liedjes gebaren motorische vi-

suele en auditieve benadering zeer systematisch gestructureerd vertrekt vanaf de basis diagnose en remediering zijn voorzien in aparte boekjes a o j o v 0 a heck a derv i rest im 41 now de cc a t keg ter roelen v i ft s w mm 00 uan o o q w tia stop wees niet zo snel als zoef de haas denk eerst aan de klankteem en de baas 12 hoe werken wij in de vijfde klas we gebruiken de letterstad methode niet integraal en dat om verschillende redenen de methode is erg ingewikkeld en vraagt heel wat werk van de leerkracht om vertrouwd te geraken met de terminologie en de manier van werken er wordt geen speling gelaten voor persoonlijke inbreng van de leerkracht of de kinderen men moet voorstellen van de kinderen naast zich neerleggen omdat ze niet passen in de terminologie of schikking van de methode als in lagere klassen de methode niet is voorbereid of als ze niet wordt voortgezet in hogere klassen dan weegt de bruikbaarheid niet op tegen de geïnvesteerde tijd we kunnen er wel inkomen dat de volledige methode toegepast wordt als alle leerjaren op deze manier werken men moet er dan wel rekening mee houden dat de methode erg dwingend wordt zo zal de multisensorieel aanpak bv sterk bepaald worden door de methode en niet door de mogelijkheden van ieder kind afzonderlijk wij beperken ons tot het gebruik van het oplossingschema algoritme voor de spelling van de meerlettergrepige woorden hierbij hanteren we wel de leerprincipes van galperin door kooreman verwerkt in zijn l 4 0 benadering toegepast op lezen en spellen 12 hoe gaan we te werk de bron in een gesprek met de kinderen over hoe ze schrijven en welke informatiebronnen ze kennen en hanteren om een bepaald woord juist te kunnen schrijven vertellen we hen dat heel veel woorden juist kunnen geschreven worden door er scherp naar te luisteren we vertellen hen ook aan de hand van onderstaande relatievoorstelling dat heel veel woorden anders geschreven worden dan we ze horen m a w dat er tussen het horen en het schrijven iets gebeurt waardoor het gehoorde woord verandert in een geschreven woord i achtereenvolgens doen de kinderen volgende handelingen luisteren omvormen schrijven dit omvormen zal later ons oplossingschema worden 13 het opsplitsen in syllabes voor de meeste kinderen is het vormen van de klankgroepen geen probleem alleen de woorden met een dubbele medeklinker met gesloten lettergreep geven bij aanvang problemen omdat de kinderen in vorige leerjaren het geschreven woord leerden splitsen in lettergrepen na enkele oefeningen is dit euvel verholpen we oefenen achtereenvolgens volgende woordtypen apart in 2 verschillende medeklinkers lampen open lettergreep vader 2 dezelfde medeklinkers jassen om dan later de verschillende typen door elkaar te oefenen categoriseren van de klanken we vertellen de kinderen dat alle klanken in een stad wonen we tekenen dan de stadsmuren en duiden de straten aan door raadsel zoek en vergelijkingsspelletjes worden de huizen in de straten bewoond door de verschillende klanken in een vijfde leerjaar krijgen de letters dan meteen een plaats 13 we besteden ontzettend veel tijd aan het opstellen van het stadsplan zodat de kinderen duidelijk weten waar elke letter thuis hoort en opdat ze de stad als iets van henzelf zouden beschouwen in een later stadium bepraten we met hen de naam van de bazen zo kan het begrip dubbelzetter uit letterstad tal van andere namen krijgen dubbeldekker sinterklaas voor klassikaal gebruik spreken we dan wel een naam af ook bij het gebruik ervan doorheen de basis school is dat noodza-

kelijk bij individueel gebruik kan men meer persoonlijk werken bv in de aanpassingsklas 14 de stad moet niet in een keer helemaal op het bord staan rome is ook niet op een dag gebouwd de bazen we introduceren de bazen een voor een we beginnen met de letterdief omdat die een erg doorzichtige handeling laat uitvoeren de kinderen ondervinden er geen problemen mee als tweede leren we de dubbelzetter zijn werk doen hier ondervinden de kinderen in het begin wel moeilijkheden we oefenen de dubbelzetter apart in tot ze de handeling goed uitvoeren daarna bieden we gemengde oefeningen aan met letterdief en dubbelzetter samen aan het werk het hoormannetje geeft geen problemen omdat de kinderen gewoon zijn die woorden juist te schrijven de inoefening is dan ook kort aan de stommeling besteden we in het vijfde jaar haast geen aandacht omdat de schrijfwijze van de stomme klanken geen moeilijkheden veroorzaakt uitzonderingen omdat een aantal uitzonderingsregels tot de leerstof van de vijfde klas behoren voegen we aan het schema nog een gevaarsteken toe de moeilijkheden worden apart ingeoeffend en dan bijgevuld op het schema lange klank een letterteken 0o voor ch aa ee oo uu ee op het einde u voor uw korte klank verdubbeling doffe i a e i o u medeklinker zoals je het hoort meertekenklank de essentie na verloop van tijd kunnen alle visualiseringsmiddelen wegvallen en blijft althans in het vijfde leerjaar alleen nog de essentie over en daar gaat het tenslotte om slotwoord we beschikken wel niet over harde bewijzen maar toch is o i het inschakelen van een algoritme een goede zaak door de inoefentijd die nodig is om het algoritme te beheersen kan men beter doorstoten naar het lange termijn geheugen bovendien is deze werkwijze zeer efficiënt voor spel lingzwakke kinderen met minder moeite behalen ze zeer goede resultaten bij deze spellingproblemen door het algo 15 ritme te gebruiken krijgen de kinderen meer zelfvertrouwen het komt ons voor dat het algoritme ook bruikbaar is op andere onderwijsniveaus beroepsonderwijs buitengewoon onderwijs aanpassingsklassen en zelfs in het lager secundair het is ook bruikbaar als je met niveaugroepen werkt je kan de zwakkere kinderen verder helpen door ze dit algo ritme aan te bieden graag sluiten we ons aan bij wim verlaeck die schrijft 14 op dit taalaktiverende vlak zullen we moeten zoeken naar de meest efficiënte manier om in de kortst mogelijke tijd het grootst mogelijk aantal individuen tot een zo hoog mogelijke beheersingsgraad te brengen zo komt er tijd vrij om aan de andere taalbeschouwende taalaspecten te werken dan zullen onze kinderen ook werken aan spreken luisteren en lezen luc zajac munchenlaan 32 2400 mol no ten 1 we verwijzen naar b peeters en j pepermans in vonk 11e jg nr 5 en vonk 12e jg nr 1 en naar w van peer in moer 1982 5 2 we bedoelen hier a van der geest en w swiiste spellingwijzer praxisdeel 14 3 wie nader wil kennismaken met de letterstad methode en met de didactische aanpak van kooreman leest best het boek de 140 benadering toegepast op lezen en spellen of de handleidingen bij de delen over spellingsland 4 we verwijzen naar w van peer in moer 82 5 p 4 over spelling en motivatie hij gebruikt termen als positieve feedback sociale sancties cooperatieve sfeer 5 we verwijzen naar praxis 14 waar op basis van frequentielijsten reeksen van 20 woorden aangeboden worden 6 zie hiervoor praxis 15 over spellen met moeilijk lerende kinderen 7 vooral in de lagere klassen zou een aparte oefenperiode moeten voorzien worden voor auditieve training de verschillende auditieve as-

pekten zouden aan bod moeten komen analyse synthese discrimi natie 8 in het boek van vester is een test opgenomen om het grondpatroon van de kinderen te kunnen bepalen 16 9 al de illustraties en opdrachten in deze paragraaf werden overgeno men uit kooreman de l40 benadering toegepast op lezen en spellen 10 sommige auteurs verwerpen het regelsysteem voor de lagere school anderen zijn er voorstander van voor de discussie verwijzen we naar kooreman 1976 p 185 189 11 als het in de voorbeelden om letters gaat gebruiken we hoofdlet ters als we de klanken bedoelen gebruiken we kleine letters betekent dat het woord in syllabes klankgroepen is gesplitst betekent dat het woord in lettergrepen is gesplitst 12 l40 staat voor leerdoel leerinhouden leerfasen leerplan onder wijsplan voor verdere informatie verwijzen we naar kooreman 1976 ook borghouts van erp 1981 past galperins principes toe maar dan op rekenen 13 in een lager leerjaar kan anders gewerkt worden om de kinderen er actief bij de betrekken kan je ze de verschillende handelingen la ten uitbeelden elk kind verpersonaliseert dan een handeling een kind dat een woord moet schrijven kan dan voorbij zijn vrienden lo pen en er telkens de betreffende handeling laten uitvoeren 14 we verwijzen naar olvib papers 82 12 waarheen met het moedertaal onderwijs bibliografie kooreman h j de l40 benadering toe epast op lezen en spellen wol ters noordhoff groningen 1976 peeters b en pepermans j spelling onderwijs 1 en 2 in vonk 1981 5 en vonk 1982 1 van der geest a en w swiiste spellingwijzer praxisdeel 14 malm berg den bosch 1978 van der geest a e a spellen met spellingzwakke kinderen praxis 15 malmberg den bosch van peer w het anker leert nooit zwemmen ook al ligt het steeds in het water in moer 1982 5 verlaeckt w waarheen met het moedertaalonderwijs in olvib papers 82 12 vester f hoe wij denken leren en vergeten bosch en keuning baarn 1976 17